

Psychologie

PaedDr. Mgr. Hana Čechová

Osnova

1. Vymezení pojmu psychologie
2. Psychické jevy
3. Psychické projevy
4. Základní metody zkoumání lidské psychiky
5. Základní členění psychologických věd
6. Psychologické disciplíny
7. Psychologické disciplíny základní
8. Psychologické disciplíny specializované
9. Psychologické disciplíny aplikované



SEZNAMME SE

<https://pixabay.com/cs/photos/psychologie/?&pagi=7>

1/ Vymezení pojmu psychologie

Psychologie je věda o lidské psychice, jednání a prožívání.

Zkoumá **psychické jevy** a jejich **vnější projevy (chování)**.

- Slovo psychologie složeno z řeckých slov
 - 1/ **psyché** - duše, duch či dech
 - 2/ **logia** – věda, nauka, zkoumání (v dávných kulturách též „*sdělení božského původu*“)
- Vývoj psychologie spojen s úvahami o lidském vědomí, chování a jednání
- Kořeny psychologie – **starořecká filozofie** + vliv náboženství, orientální filozofie, metafyziky (to co je za fyzickým = ot. jsoucná a bytí) a filozofie lidského vědění (epistemologie)
- Jako **samostatná disciplína koncem 19. století** – psychické jevy zkoumány pomocí vědeckých (experimentálních) metod – **Wilhelm Wundt, 1879** – první psychologická laboratoř

2/ Psychické jevy

- Jsou obsahem i projevem lidské mysli
 - **Rozlišujeme:**
 - A) psychické vlastnosti** – vlastnosti osobnosti, emoční stabilita, labilita, vůle, agresivita...
 - B) procesy** - vnímání, myšlení, rozhodování, učení...
 - C) stavy** – vědomí, pozornost, stav vzrušení, uvolnění... prožívání v delším či kratším okamžiku
-
- 1/ jsou funkcí mozku
 - 2/ jsou vědomé a nevědomé
 - 3/ působí v činnostech a na činnost
 - 4/ neexistují izolovaně - tvoří rozsáhlý komplex
 - 5/ mění se v průběhu života - prostředí, zkušenosti, výchova, učení se, společenské a přírodní vlivy
 - 6/ velice variabilní vzhledem k rozdílům mezi lidmi a situacemi
 - 7/ vzájemně se prolínají a spojují jako celky → **projevují se v lidské osobnosti**

typy lidské osobnosti (Galénova čtveřice)

SANGVINIK	CHOLERIK	FLEGMATIK	MELANCHOLIK
veselý, společenský	dráždivý, vznětlivý až agresivní	klidný až lhostejný	vážný až smutný
názorově a emočně nestálý	dynamický	vyrovnaný	přecitlivělý
čilý	aktivní, workoholik	pomalý	pomalý
sklon k optimismu	vstřícný, optimistický	spolehlivý	málo přizpůsobivý, perfekcionista
často povrchní	agrese netrvá dlouho	umí se ovládat	podléhá depresím
stabilní extrovert	labilní extrovert	stabilní introvert	labilní introvert



3/ Psychické projevy

➤ **CHOVÁNÍ**

→ vnější projev psychických jevů

→ jakákoliv tělesná aktivita, kterou lze pozorovat, zaznamenat nebo měřit (např. prostřednictvím EEG)

1/ volní – úmyslné, záměrné

2/ mimovolní – bezděčné, expresivní

➤ Psychologie popisuje a hledá zákonitosti jeho fungování, rozvoje i regulace (vůle, učení)

➤ **PROŽÍVÁNÍ**

→ vnitřní, čistě subjektivní dění

→ zahrnující poznávání, cítění a snažení každého člověka

→ **může – nemusí být pozorovatelné** (např. prožitek smutku, radosti...)

4/ Základní metody zkoumání lidské psychiky

2 základní protikladné metody

1. **Introspektivní popis** – zabývá se *vnitřním stavem jedince* - pocity, nálady, halucinace, sny, kreativita, schopností volit možnost, hodnotovým systémem
 2. **Behavioristické pozorování** – předmětem pozorování a analýzy (rozboru) je *pouze chování* (behaviour) jedince.
 - názor: jedinou přístupovou cestou k lidské psychice je vnější **CHOVÁNÍ**, které se dá popsat, změřit, je viditelné, objektivní, zkoumatelné
 - chování je systémem **podnět - reakce**
 - **PROŽÍVÁNÍ** považováno za „černou skříňku“, do níž není přístup
- **Psychologie používá empirické metody spojeny s praxí** - jejich výsledky mohou sloužit k vytvoření teorie
- pozorování, rozhovor, dotazník, experiment, psychologický test, rozbor výsledků lidské činnosti, sociometrické šetření, kazuistika

5/ Základní členění psychologických věd

- Psychika člověka – složitá, zasahuje do veškeré lidské činnosti
- Vyvinulo se mnoho psychologických směrů a disciplín (odvětví)
- **Psychologické směry** – behaviorismus, hlubinná psychologie (psychanalýza), celostní – tvarová psychologie (gestalt), humanistická psychologie
- **Psychologické disciplíny** - základní, speciální, aplikované

6/ Psychologické disciplíny základní (teoretické)

- **Obecná psychologie** – obecné poznatky o psychice člověka (př. pojmenování a rozdělení psychických procesů)
- **Psychologie osobnosti** – struktura, vývoj, dynamika osobnosti (př. popis temperamentu)
- **Ontogenetická psychologie** – vývoj člověka jako druhu (fylogeneze) a jako jedince (ontogeneze) od početí až do smrti (př. schopnosti tříletého dítěte)
- **Sociální psychologie** – vliv společenských faktorů a vzájemné působení lidí ve společnosti (př. vliv kulturního prostředí na dospívajícího člověka...)
- **Experimentální psychologie** – jeden z hl. směrů vědecké psychologie, formou metody experimentu zjišťuje a ověřuje poznatky (př. vliv nedostatku spánku na reakce člověka)
- **Psychopatologie** – chorobné změny psychických jevů a jejich příčiny (př. jak a proč vzniká porucha osobnosti)

7/ Psychologické disciplíny speciální

- **Zoopsychologie** – psychika zvířat (př. způsob komunikace)
- **Farmakopsychologie** – účinek léků na psychiku člověka (př. drogy)
- **Psychometrie** – konstrukce testů, měření psychických schopností (př. IQ testy)
- **Diferenční psychologie** – rozdíly mezi psychickými jevy jednotlivců, pohlaví a sociálních skupin (př. rozdíly mezi národními zvyky a rituály)
- **Biopsychologie** – psychika na základě fyziologických procesů, vztahy mezi fyziologickými procesy a chováním (př. jaké procesy probíhají v činnosti mozku při rozhovoru dvou lidí)
- **Psycholingvistika** – vztah mezi myšlením a řečí, psychické procesy při osvojování si jazyka a řeči

8/ Psychologie aplikovaná na urč. činnost

- **Pedagogická psychologie** – základy, činitelé a zákonitosti výchovy, vzdělávání a vyučování
- **Poradenská psychologie** – orientace se ve složitějších životních situacích, poznání sebe sama a možnosti nalézt řešení
- **Zdravotnická psychologie** – poznání a pochopení potřeb a prožívání nemocného člověka
- **Klinická psychologie** – diagnostika, léčba a prevence duševních poruch a chorob
- **Psychologie práce** – bezpečnost práce, pracovní kolektiv, vliv pracovního prostředí na pracovní výkon
- **Psychologie reklamy** – efektivita jednotlivých druhů reklam, užití barev a značek a jejich působení na zákazníka
- **Lékařská psychologie** – působení lékařské péče na psychiku člověka
- **Psychologie zdraví** – aplikace poznatků psychologie do prevence a zdravého životního stylu
- **Další oblasti** - psychologie sportu, dopravy, trhu...